

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

**до проекту Закону України "Про внесення змін до деяких законів України
щодо стимулювання виробництва електричної енергії з альтернативних
джерел енергії на ринкових засадах"**

1. Мета

Метою прийняття акта є забезпечення можливості виробникам електричної енергії з альтернативних джерел енергії здійснювати самостійний продаж електричної енергії на ринку електричної енергії, отримуючи компенсацію між розміром "зеленого" тарифу або аукціонної ціною та ринковою ціною, забезпечення інтеграції відновлюваної генерації в ринок електричної енергії та в енергосистему, що відповідає цілі "Енергетична безпека", визначеної пунктом 9.1 Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 471.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Питання стимулювання розвитку відновлювальної енергетики є одним із пріоритетів державної політики України в електроенергетичному комплексі та інструментом гарантування енергетичної безпеки держави та відповідає прагненню України стати рівноправним суб'єктом нової кліматично нейтральної політики ЄС. Зростання частки відновлюваних джерел енергії в енергетичному балансі країни передбачено Енергетичною стратегією України до 2035 року "Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність", схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 № 605, згідно з якою передбачено досягнення частки >25% відновлюваних джерел енергії в генерації електричної енергії у 2035 році.

Також, постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179 було затверджено Національну економічну стратегію України до 2030 року у якій визначено стратегічну ціль із формування частки генерації з відновлювальних джерел енергії в загальному виробництві електроенергії на рівні 25 % у 2030 році.

Водночас, враховуючи створені державою правові, організаційні та економічні стимули, а саме запровадження моделі фіксованого "зеленого" тарифу (Feed-in-tariff), впродовж останніх років в Україні спостерігається стрімке зростання встановлених потужностей об'єктів відновлюваної енергетики (більш ніж втричі у 2019-2020 роках). На середину 2021 року встановлена потужність об'єктів відновлюваної енергетики за "зеленим" тарифом вже досягла 8 ГВт (без урахування генеруючих установок споживачів, приватних домогосподарств та об'єктів, розташованих на окупованих територіях).

На даний час усі виробники електричної енергії з альтернативних джерел енергії, що працюють за укладеними з ДП "Гарантований покупець" договорами купівлі-продажу, є членами балансуючої групи гарантованого покупця, який є стороною, відповідальною за баланс для таких виробників та зобов'язаний викупати усю відпущену електричну енергію такими виробниками. Значний обсяг об'єктів відновлюваної енергетики, сконцентрований у межах однієї балансуючої групи, не може оперативно реагувати на режими роботи енергосистеми та цінові сигнали ринку, забезпечуючи взаємну вигоду для оператора системи передачі та виробників електричної енергії з альтернативних джерел щодо балансування енергосистеми. Це призводить до фінансових втрат ДП "Гарантований покупець" та збільшення вартості послуги із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел, що є невід'ємною складовою тарифу на послугу з передачі електричної енергії, який сплачується усіма споживачами. Також, не залученість виробників електричної енергії з альтернативних джерел енергії до участі в ринку електричної енергії (в тому числі – балансуючому) на конкурентних умовах ускладнює та збільшує вартість балансування режимів роботи енергосистеми.

Одним із шляхів вирішенням зазначеної проблеми є запровадження системи Feed-in-Premium/Контрактів на різницю для виробників з альтернативних джерел (як для існуючих договорів купівлі-продажу так і за договорами, укладеними майбутніми переможцями аукціонів) замість фіксованих платежів за "зеленим" тарифом - Feed-in-Tariff.

Відповідно до моделі Feed-in-Premium/Контрактів на різницю, виробники електричної енергії з альтернативних джерел енергії безпосередньо зможуть виступати як учасники ринку, самостійно продаючи електричну енергію, оптимізуючи свої доходи від виробництва та зменшуючи свої небаланси. Одночасно такі виробники матимуть право на отримання компенсації від гарантованого покупця у вигляді різниці між встановленим "зеленим" тарифом або аукціонною ціною та ринковою ціною.

Крім того, такі виробники електричної енергії з альтернативних джерел енергії будуть вмотивовані створювати нові окремі балансуючі групи, що матимуть можливість управляти небалансами власного портфеля об'єктів в режимі реального часу і, задля уникнення небалансів, впроваджувати нові підходи та технології прогнозування, системи накопичення енергії та керування попитом, сприяючи зусиллям оператора системи передачі щодо балансування енергосистеми.

Слід зазначити, що Директивою про відновлювану енергію (ЄС 2018/2001) ринкові моделі підтримки (Feed-in-Premium/Контракти на різницю) визначені як стандартні схеми підтримки в Європі для об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з відновлюваних джерел встановленою потужністю понад 500 кВт.

Варто відмітити, що на перших етапах розвиток відновлюваної енергетики в Німеччині у період з 2000 по 2014 роки відбувався за моделлю Feed-in-Tariff, як і в Україні. З 2014 року Німеччина запровадила Feed-in-Premium, як єдину схему підтримки, для нових об'єктів відновлюваної енергетики потужністю понад 500 кВт, у тому числі в рамках аукціонів, та надала можливість змінити модель підтримки для існуючих виробників. Це дозволило підвищити точність прогнозування об'єктів відновлюваної енергетики з негарантованим, змінним графіком виробництва, повністю інтегрувати їх в ринок електричної енергії на ряду з традиційними виробниками та зменшити обсяги необхідних резервів у системі. Наразі близько 78% об'єктів відновлюваної енергетики в Німеччині працюють за моделлю Feed-in-Premium, а обсяги генерації "зеленої" електроенергії у 2020 році досягли 50%, що свідчить про успішність такої моделі підтримки.

Таким чином, питання надання права виробникам електричної енергії з альтернативних джерел енергії виходити з балансуєючої групи гарантованого покупця та вільно продавати електричну енергію на ринку, створення ринкових стимулів для таких виробників до впровадження регулюючих потужностей потребують врегулювання шляхом внесення відповідних законодавчих змін.

Додатково слід зазначити, що в європейських країнах поширена практика проведення аукціонів на будівництво нових об'єктів відновлюваної енергетики в рамках моделей Feed-in-premium/Контрактів на різницю. Зокрема, в Польщі передбачено проведення аукціонів із застосуванням із застосуванням контрактів на різницю та строком підтримки 15 років.

Разом з тим, в Україні чинним законодавством передбачено надання строку підтримки за результатами аукціону в розмірі 20 років. Водночас, загальносвітова практика свідчить, що аукціони можуть бути успішними за умови надання меншого строку підтримки. Наприклад, у Казахстані строк підтримки за результатами аукціонів становить 15 років, і при цьому забезпечується високий рівень конкуренції та суттєве зниження ціни на відновлювану електроенергію. На аукціонах у Литві пропонується надання строку підтримки на 12 років.

Враховуючи вищезазначене, пропонується подальший розвиток відновлюваної енергетики в Україні проводити в рамках аукціонної моделі підтримки з урахуванням кращих світових практик, а саме за моделлю контрактів на різницю та строком підтримки у 15 років.

Слід зазначити, що Верховною Радою України 21.07.2020 прийнято Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії" № 810-IX (далі – Закон № 810-IX).

Законом № 810-IX передбачається Кабінету Міністрів України розробити та подати до Верховної Ради України законопроект про надання права виробникам електричної енергії з альтернативних джерел енергії виходити з

балансуючої групи гарантованого покупця та вільно продавати електричну енергію на ринку з можливістю отримання компенсації у вигляді різниці між встановленим "зеленим" тарифом або аукціонною ціною та ринковою ціною, що не нижче, ніж ціна на ринку "на добу наперед".

З метою імплементації положень Закону № 810-IX, Міненерго наказом від 07.08.2020 № 493 було утворено Робочу групу за участі НКРЕКП, ДП "Гарантований покупець", ПрАТ "НЕК "Укренерго" та інших заінтересованих сторін в рамках якої розроблявся відповідний законопроект. Також, до розгляду питання запровадження моделі Feed-in-Premium/Contract for difference були активно залучені спеціалісти Німецького енергетичного агентства – Deutsche Energie-Agentur (DENA), Німецького регулятора – Bundesnetzagentur та USAID Проект енергетичної безпеки.

У підсумку, розроблено зазначений законопроект, який дозволяє залучити виробників електричної енергії з альтернативних джерел енергії до самостійної участі в ринку електричної енергії на конкурентних умовах та створює ринкові стимули для таких виробників щодо впровадження технологій балансування енергосистеми.

3. Основні положення проекту акта

Проектом акта передбачається:

надання права виробникам електричної енергії з альтернативних джерел енергії виходити з балансуючої групи гарантованого покупця та вільно продавати електричну енергію на ринку з можливістю отримання компенсації у вигляді різниці між встановленим "зеленим" тарифом або аукціонною ціною та ринковою ціною;

удосконалення аукціонної моделі підтримки відповідно до кращих світових практик.

4. Правові аспекти

У цій сфері суспільних відносин діють:

Закон України "Про ринок електричної енергії";

Закон України "Про альтернативні джерела енергії";

Закон України "Про оренду державного та комунального майна";

Енергетична стратегія України до 2035 року "Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність", схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 № 605.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація акта не потребує фінансування з державного та місцевих бюджетів.

6. Позиція заінтересованих сторін

Проект акта не стосується питань функціонування місцевого самоврядування, прав та інтересів територіальних громад, місцевого та регіонального розвитку, соціально-трудової сфери, прав осіб з інвалідністю, функціонування і застосування української мови.

Проект акта не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності.

7. Оцінка відповідності

У проекті акта відсутні положення щодо зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Також у проекті акта відсутні норми, що порушують права та свободи, гарантовані Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, та норми, що впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків або створюють підстави для дискримінації.

8. Прогноз результатів

Реалізація норм, передбачених проектом акта дозволить виробникам електричної енергії з альтернативних джерел енергії виходити з балансуючої групи гарантованого покупця та вільно продавати електричну енергію на ринку з можливістю отримання компенсації у вигляді різниці між встановленим "зеленим" тарифом або аукціонною ціною та ринковою ціною, що сприятиме збільшенню частки екологічно чистої електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, у структурі загального кінцевого енергоспоживання при одночасному забезпеченні надійності енергопостачання.

Реалізація проекту акта матиме вплив на інтереси заінтересованих сторін.

Заінтересована сторона	Вплив реалізації акта на заінтересовану сторону	Пояснення очікуваного впливу
Оператор системи передачі	Позитивний	Підвищення точності прогнозування відпуску електроенергії у наслідок повної відповідальності за небаланси, виробників електричної енергії з альтернативних джерел енергії, які здійснюватимуть самостійний продаж електричної енергії поза балансуючою групою гарантованого покупця. Збільшення можливостей щодо балансування енергосистеми за рахунок збільшення кількості учасників балансуючого ринку. Зменшення витрат на виконання спеціальних обов'язків із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії.
Гарантований покупець	Позитивний	Зменшення обсягів небалансів підприємства на ринку електричної енергії та, відповідно, витрат на їх врегулювання.
Споживачі електричної енергії	Позитивний	Збільшення частки екологічно чистої електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, у структурі загального кінцевого енергоспоживання при одночасному забезпеченні надійності енергопостачання та ціни електричної

		енергії з альтернативних джерел енергії Створення умов для купівлі "зеленої" електроенергії споживачами напряму від виробника.
Суб'єкти господарювання, що виробляють або планують виробляти електричну енергію з альтернативних джерел енергії	Позитивний	Можливість отримання своєчасної оплати за продану електричну енергію на ринку. Можливість укладання довгострокових договорів зі споживачами, які зацікавлені у купівлі "зеленої" електроенергії. Створення можливостей для реалізації нових проектів внаслідок підвищення технічної спроможності енергосистеми до інтеграції об'єктів відновлюваної енергетики із змінним графіком виробництва.

Міністр енергетики України

Герман ГАЛУЩЕНКО

« ____ » _____ 2021 р.